

РОЗДІЛ 2. СПРЯМОВАНІСТЬ НАВЧАННЯ
ДИСЦИПЛІН ПРИРОДНИЧО-МАТЕМАТИЧНОГО ЦИКЛУ
НА РОЗВИТОК ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ УМІНЬ ТА ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ
УЧНІВ ТА СТУДЕНТІВ

УДК 373.24

DOI 10.5281/zenodo.4890913

О. І. Гаврило

ORCID ID 0000-0001-8260-1448

Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка

ПОГЛЯДИ УКРАЇНСЬКИХ ТА ЗАРУБІЖНИХ ПЕДАГОГІВ
НА ПРОЄКТУВАННЯ З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ
ЯК МЕТОД ЕКОЛОГІЧНОГО ВИХОВАННЯ

Стаття присвячена визначенню ролі й можливостей в екологічному вихованні дітей відносно нового для дошкільної освіти методу – проєктуванню. Метою статті є теоретичний аналіз проєктної діяльності: її визначення, завдання, форми організації роботи з дітьми на основі поглядів українських та зарубіжних педагогів. Метод проєктів признається провідними українськими педагогами (Г. Беленькою, М. Вераксою, А. Богуш, О. Білан, М. Остроушенко та ін.) найбільш вдалим у екологічній освіті для практичної взаємодії дошкільника з навколишнім світом, для ефективного формування не тільки знань, але й розвитку пізнавальних можливостей та активної життєвої позиції дітей дошкільного віку. Теоретичне обґрунтування методу проєктів здійснили відомі науковці В. Зверева, А. Моїсєєв, В. Лазарєв, Г. Селевко, І. Сисоєва, М. Поташиник. Особливості використання методу проєктів у вихованні дошкільників відображені в наукових працях Г. Ващенко, М. Веракси, Т. Піроженко, О. Євдокімової. Категоріальні ознаки поняття «проєкт» досліджували С. Кримський, А. Моїсєєв, Є. Полат, О. Пометун та ін. Враховуючи завдання екологічного виховання дітей, проєктна діяльність дозволяє ефективно спрямувати особистісні потреби дитини на дбайливу взаємодію з природним довкіллям, сформуванню знання, уміння і навички його активного пізнання.

У статті розглянуті різні дефініції поняття «проєкт», та на основі них зроблено визначення проєкту як методу дошкільної освіти. Виділено завдання проєктування з дітьми, умови їх планування, форми організації. Особлива увага приділена поняттю виховного проєкту. Організація освітнього процесу в рамках проєктної діяльності включає в себе чітко виділені, хоча й умовні, етапи: пошуковий, аналітичний, практичний, презентаційний, контрольний.

Роль даного методу в екологічному вихованні полягає в можливості впровадити особистісно-орієнтований підхід, кожна дитина активно включається в діяльність, помітно підвищується мотивація до отримання знань, самостійність, навички.

Ключові слова: проєкт, проєктування, екологічне виховання, виховний проєкт, діти дошкільного віку.

Постановка проблеми. У сучасному суспільстві відбувається переосмислення особистості дитини, цілей її виховання і, відповідно, виникає необхідність забезпечення нових підходів до організації освітнього процесу в закладі дошкільної освіти. Різні форми організації діяльності в закладах створюють сприятливі умови для реалізації педагогічної ініціативи, упровадження наукових доробок, утілення принципів оновленого змісту дошкільної освіти. Заклади дошкільної освіти з метою реформування і вдосконалення освітнього процесу, з метою реалізації вимог і завдань Базового компонента дошкільної освіти щодо навчання і розвитку особистості, використовують спеціалізовані програми, альтернативні методики та спадщину видатних педагогів. Специфіка діяльності

дошкільника полягає у тому, що дитина активно тягнеться до самостійної продуктивної діяльності, отримує задоволення від виконаної власноруч роботи та спільної праці в колективі.

Актуальність проблеми нашого дослідження полягає у тому, щоб сформувати у дітей старшого дошкільного віку мотивацію до пізнавальної діяльності в галузі екологічного виховання, яка націлює вихованців на пошук нових знань, допомагає не тільки сформувати досвід, необхідний для вирішення життєвих проблем, а й вибудувати власне життя успішним і значущим для суспільства. Отже, виникає необхідність теоретичного аналізу проектної діяльності та переосмислення можливості її використання у екологічному вихованні дітей старшого дошкільного віку, що дозволить активно включати їх у пізнавальний процес, сприятиме розвитку навичок самостійного опрацювання проблеми, зацікавить у зборі необхідної та додаткової інформації.

Аналіз актуальних досліджень. Проблема екологічного виховання дітей дошкільного віку вивчалася в різних аспектах, зокрема: аналіз змісту екологічної освіти та виховання в сучасній педагогіці здійснено А. Захлебним, І. Зверевим, Н. Лисенко, Г. Пустовіт, І. Суравегиною, Н. Яришевою та багатьма іншими. Формування екологічної культури, ціннісного ставлення до природи, екологічно мотивованої поведінки дітей розглядали О. Колонькова, О. Пруцакова, Н. Пустовіт, С. Скрипник, І. Трубнік. Методологічне трактування ряду принципів положень екологічної освіти, шляхи реалізації її мети і завдань можна знайти в працях педагогів: Г. Васильєвої, К. Золотової, А. Галєєвої, С. Глазачова, Т. Куликової, М. Лучич, Н. Лисенко, М. Марковської, П. Саморукової, С. Ніколаєвої, З. Плохій, І. Хайдурової. Систематизація знань екологічного змісту освіти вивчають Н. Коваль, А. Нарочна, А. Плешаков. Науковцями детально обгрунтовані завдання ознайомлення дітей з природою в дошкільному закладі, визначені основні вікові особливості сприймання та пізнання природи дітьми дошкільного віку, розкриті форми та методи освітньої роботи, спрямованої на вивчення природи дітьми дошкільного віку. У методиці ознайомлення дітей з природою детально розробляються такі практичні методи, як дидактичні ігри, праця в природі, елементарні досліди з об'єктами і явищами неживої та живої природи (А. Богуш, О. Дроган, Н. Гавриш, М. Колесник, Н. Горопаха). В останні десятиріччя широкое застосування в практиці роботи знаходять екологічні тренінги (вони по суті є різновидом ігрового методу) та метод проектів, який багато науковців називають проектною діяльністю або просто проектуванням [1; 4; 5; 10; 14].

Теоретичне обгрунтування методу проектів здійснили відомі науковці В. Зверева, А. Моїсєєв, В. Лазарєв, Г. Селевко, І. Сисоєва, М. Поташник. Особливості використання методу проектів у вихованні дошкільників відображені в наукових працях Г. Ващенко, М. Веракси, Т. Піроженко, О. Євдокімової. Категоріальні ознаки поняття «проект» досліджували С. Кримський, А. Моїсєєв, Є. Полат, О. Пометун та ін.

Мета статті. Як бачимо, виникає необхідність теоретичного аналізу проектної діяльності та переосмислення можливості її використання у екологічному вихованні дітей старшого дошкільного віку, що дозволить активно включати їх у пізнавальний процес, сприятиме розвитку навичок самостійного опрацювання проблеми, зацікавить у зборі необхідної та додаткової інформації.

Виклад основного матеріалу. Сучасна педагогічна наука розглядає проектування в освітній галузі як метод забезпечення цілісної системи виховання, що дає гарантоване досягнення спланованого результату, який полягає в нагромадженні, систематизації, використанні екологічних знань, вихованні екологічної культури, екологічної свідомості дошкільнят, любові до природи, бажанні берегти й примножувати її, у формуванні вмінь і навичок діяльності в природі.

Зупинимось на діяльнісній стороні екологічного виховання. Діяльність – це лише той процес, що відповідає особливій, відповідній до особистості людини, потребі. Згідно з таким розумінням, до категорії «екологічна діяльність» ми відносимо лише ті дії дитини, які обумовлено її потребами в екологічно орієнтованій діяльності в природі за умов усвідомлення її цінності. За таких умов процес формування екологічної культури має бути

спрямований на: 1) формування потреб особистості, адекватних потребам суспільства в галузі взаємодії з природою; 2) формування умінь і навичок, що дозволяють реалізувати ці потреби у відповідній діяльності. Щоб сформувавши прагнення дитини до постійного активного пізнання навколишньої дійсності, потрібно вдаватися до практики особистісно-орієнтованого навчання і виховання через практичну діяльність, прикладом якої є проектна діяльність.

Проектна діяльність у роботі закладів дошкільної освіти – вимога часу, спрямована на забезпечення адекватності освітнього процесу та його результатів до вимог суспільства, розвитку творчих здібностей, самостійного пошуку розв'язання проблеми. Сучасні відкриття в галузі інформаційних і телекомунікаційних технологій стали поштовхом для широкого впровадження проектного навчання [12]. На думку науковців і педагогів Г. Беленької, М. Веракси, А. Богущ, О. Білан, М. Острошенко та ін., найбільш вдалим методом у екологічній освіті дошкільнят, який відкриває великі можливості практичної взаємодії дошкільника з навколишнім світом, є саме метод проектів. У зв'язку з цим, метод проектів, як прийнято у науково-методичній літературі називати проектну діяльність учнів і вихованців, набуває більшої актуальності, оскільки покликаний скорегувати, розширити і активізувати навчальний процес.

Для подальшого дослідження з'ясуємо сутність базових понять. Проектна діяльність, або проектування – одна з найперспективніших складових освітнього процесу, тому що створює основи творчого саморозвитку та самореалізації дітей, формує всі необхідні життєві компетенції, які на Раді Європи були визначені як основні в 21 столітті: полікультурні, мовленнєві, інформаційні, політичні та соціальні. За визначенням Г. Ісаєвої, проектування – це особливий тип інтелектуальної діяльності, відмінною особливістю якої є перспективна орієнтація на практично спрямоване дослідження [7]. Л. Забродська, Л. Новіцька, О. Онопрієнко, А. Цимбалару розглядають проектування як самостійний вид діяльності, що передбачає наявність таких етапів як прогнозування (спеціально організоване дослідження, спрямоване на отримання інформації про об'єкт), планування (визначенні плану діяльності, в процесі реалізації якого не передбачається отримати суттєвих змін та відкриттів), конструювання (створення реального об'єкта за певною моделлю з певним рівнем деталізації технологічного характеру діяльності в контексті результативного його виконання), моделювання (конструювання майбутнього середовища, створення моделі – ідеального образу реального об'єкта).

Спочатку з'ясуємо визначення дефініції «проект», «проектний метод», «технологія» у сучасних дослідженнях науковців. Поняття «проект» запозичено з латинської (projection) й означає «кинутий уперед задум» [2], тому, якщо говорити коротко, то проект – це задум (проблема, завдання) разом з необхідними засобами його реалізації з метою досягнення бажаного результату [3]. Його застосовують у різних галузях науки, а отже, він має кілька визначень. В енциклопедії «проект» визначається як сукупність документальних матеріалів для зведення майбутньої будівлі або архітектурного комплексу; план, задум якої-небудь дії; прототип, ідеальний образ передбачуваного або можливого об'єкта, стан [6, с. 32].

Варто вказати на різноплановість поглядів науковців у визначенні поняття «проект». За К. Кантором (філософ і мистецтвознавець), проект – це вияв творчої активності людської свідомості, «через який у культурі здійснюють діяльнісний перехід від небуття до буття» [8, с. 125]. Також проект – це послідовна діяльність, що виконується для досягнення реальної мети та розв'язання життєвої проблеми (Р. Уоткінс). У сучасному розумінні проект – це намір, який буде здійснено в майбутньому; сукупність певних дій, документів, текстів для створення реального роду теоретичного і практичного продукту [15, с. 15]. Для Л. Ващенко – це інноваційна форма організації освітнього середовища, в основі якої лежить комплексний характер діяльності тимчасового колективу спеціалістів в умовах активної взаємодії з навколишнім середовищем [цит. за 11], а за визначенням О. Пометун [18] – це цільовий акт діяльності, в основу якого покладено інтереси людини; на думку А. Моїсеєва, – форма побудови цілеспрямованої діяльності [цит. за 16]; С. Кримського –

систематична форма організації діяльності у взаємозв'язку її теоретичних і практичних аспектів [12].

Проаналізувавши зазначене вище, ми дотримуємося думки, що проєкт – це система дій, які плануються та реалізуються, а також забезпечення умов і засобів досягнення поставлених завдань та мети. Виходячи з досліджень М. Барабаш, В. Баштаник, О. Білан, А. Богуш, Е. Гірусова, Н. Горопахи, А. Потіна та ін., ми можемо виділити завдання проєкту як педагогічного методу: сприяння підвищенню особистої впевненості кожного учасника проєкту; розвиток комунікативних компетентностей; забезпечення умов для розвитку критичного мислення дітей; формування й розвиток уміння пошуку способів вирішення проблеми; розвиток у дитини дослідницьких умінь, спостережливості, уміння висувати гіпотези, умінь узагальнювати.

Плануючи цілі проєктної діяльності, вихователь має враховувати, чи вони відповідають стандартам освіти, досяжні для дітей певної вікової категорії, конкретні й доступні для виконання дітьми визначеного віку, чи відповідають вимогам сучасності.

Класифікацію проєктів досліджував американський учений Мак Меррі. Серед них ті, що можна використовувати у дошкільному навчанні і вихованні, так звані «домашні проєкти», які часто пов'язані з ручною працею, зокрема, в домашньому господарстві. З погляду американських учених, метод проєктів – поняття досить широке, під нього можна підвести будь-яку роботу дітей, яку вони проводять свідомо та із задоволенням [цит. за 15].

Оскільки ми розглядаємо проєктування у екологічному вихованні, то доцільно з'ясувати і сутність «виховного проєкту». На думку В. Поддякова, педагогічний виховний проєкт – мотивований цілеспрямований засіб зміни педагогічної діяльності й упорядкування професійної виховної діяльності, а також комплект документів, які відображають мету, логіку проєктування, склад, структуру об'єкту проєктування, ресурсне забезпечення процесу його реалізації [17, с. 59]. Результати виконаних проєктів мають бути матеріальними, тобто оформлені у вигляді відеофільму, альбому, комп'ютерної газети, альманаху, журналу тощо.

Організація освітнього процесу в рамках проєктної діяльності включає в себе чітко виділені, хоча й умовні, етапи: пошуковий (визначення теми проєкту, пошук і аналіз проблеми, постановка мети проєкту); аналітичний (збирання і вивчення інформації, аналіз наявної інформації, пошук оптимального способу досягнення мети проєкту, побудова алгоритму діяльності, складання плану реалізації проєкту); практичний (виконання запланованих технологічних операцій, поточний контроль якості, внесення змін у роботу); презентаційний (презентація проєкту, підготовка презентаційних матеріалів, вивчення можливостей використання результатів проєкту); та контрольний (аналіз результатів виконання проєкту, оцінка якості його виконання) [19]. Отже, під проєктною діяльністю ми розуміємо систему дій для активного залучення дітей старшого дошкільного віку у вирішенні складних життєвих питань.

Навчальне проєктування дітей, за визначенням С. Сисоевої, має свої суттєві ознаки й переваги, а саме: підвищення мотивації до навчання; активізація пізнавальної діяльності; самостійна робота; включення елементів дослідно-пошукової діяльності; інтерактивна взаємодія учасників проєкту; стабільний рівень навчання; розвиток навичок оцінювальної (самооцінювальної) діяльності; активна участь у проєктах та творчих пошуках [20]. У ході цього діяльність дітей завжди орієнтована на самостійну роботу, для якої виділяється певний час, що залежить від віку виконавця проєкту, зацікавленості в діяльності та багатьох інших факторів. Це особливий вид пізнавальної діяльності та її результат, що характеризується певними ознаками: наявність соціально значущого завдання; планування дій щодо розв'язання проблеми; пошук інформації, яку потім буде оброблено й осмислено; створення продукту, що є результатом цієї діяльності; презентація продукту [19].

Проєктування з дітьми може відбуватися у таких формах.

Індивідуальна (потрібно ставити завдання, які не тільки передбачають отримання знань про об'єкт, а, що найважливіше - розвиток мисленневих операцій, на зміцнення пізнавальних можливостей виконавця, емоційно-вольового розвитку й цілеспрямованості).

Організація індивідуальних досліджень потребує особливої підготовки вихованців, оскільки обмеженість знань та самоконтролю може змусити дитину припинити діяльність і не отримати результат. Інструкції та вказівки є необхідними в керівництві діяльністю дошкільника. Цієї роботи дитина повинна навчитися ще в закладі дошкільної освіти.

Парна. Роботу в парах можна використовувати на будь-якому етапі засвоєння знань під час проектування: первинне ознайомлення, закріплення, перевірка результативності методу. Дует навчає дітей домовлятися, співпрацювати, радитися, і тільки після цього висловлюватися. Дані вміння не досить добре розвинені у дошкільників, тому парна робота вносить вклад в особистість дитини.

Групова. Групове навчання визнано найулюбленішим у педагогів, тому що поєднує переваги усіх інших форм. Діти відчують себе впевненіше поруч з іншими, в той же час можуть проявити свої індивідуальні риси, отримуючи знання від однолітків прямо в ході виконання завдань. Найважливішим тут є навчання ділового спілкуванню з іншими дітьми [17].

Робота над проектом – це вільний вибір дитини з урахуванням її інтересів. Проте вчити дітей планувати власні дії, передбачаючи їх можливі наслідки, вправляти в умінні домовлятися, переконливо доводити власну думку, співпрацювати з однолітками повинен вихователь. Ми погоджуємося з думкою А. Богуш і Н. Гавриш, що методи ознайомлення дітей із довкіллям – це способи спільної роботи тих, хто навчає, і тих, кого навчають [1, с. 126]. У екологічному вихованні існує низка методів, що виокремлюються відомими педагогами: методи продуктивного навчання (А. Хуторський); моделювання (Н. Ветлугіна, Д. Ельконін, М. Поддяков); метод спостереження (Б. Ананьєва, Т. Зеніна, Н. Лисенко); метод розглядання предметів довкілля, екскурсії-огляди (Є. Тихеева); метод проєктів (В. Маршицька, Т. Піроженко, І. Сергєєв, Н. Токаренко). У підходах до екологічного виховання науковці радять використовувати ті методи, які активізують діяльність дітей у природі, тобто, пошуково-дослідницькі. Саме вони створюють проблемні ситуації, які максимально наближені до реальних умов функціонування природи. У таких ситуаціях діти пізнають не лише об'єкти і явища, а й низку взаємозалежностей, що утворюються у природному довкіллі: часові, послідовні, причинно-наслідкові. Саме таким є метод проєктів, який дозволяє дітям пізнавати довкілля безпосередньо і опосередковано, переживати задоволення від одержаних результатів, досліджувати і видозмінювати об'єкти живої та неживої природи, створювати явища і процеси за допомогою спеціального обладнання і дидактичних матеріалів та орієнтований на виявлення нових колективних форм навчальної діяльності в розвивальному навчанні й націлений на активізацію творчих можливостей особистості [13].

Метод проєктів виник у 20-ті роки ХХ століття у США. Уперше обґрунтували цей метод американські педагоги, що прихильно ставились до методу проєктів, і твердили, що він збільшує у дітей цікавість до навчання і найкраще готує їх до самостійного життя. Американські педагоги (проф. Е. Колінгс, проф. В. Г. Кілпатрик, педагог і філософ Дж. Дьюї) та англійські педагоги (С. Редді, Г. Спенсер) вказували на те, що ніякі вправи не дадуть того, що зможе дати практична робота. Педагогічні погляди філософа і педагога Дж. Дьюї, який спочатку ввів поняття «метод проблем», можна розглядати як теоретичну базу методу проєктів, в основі якої висвітлені ідеї організації активного навчання, через доцільну діяльність дитини, враховуючи її особисту зацікавленість саме в цій галузі знань. Обґрунтування методу проєктів як такого маємо в роботах американського професора В. Г. Кілпатрика ще на початку 20 століття. Педагог визначає метод проєктів, як цільовий акт, як діяльність «від усього серця», «все із життя, все для життя», що з визначеною метою відбувається в певних суспільних умовах. На думку В. Г. Кілпатрика, проблема повинна поставати з життєвих ситуацій, а з предметами вивчення дитина повинна бути знайома, більше того – зацікавлена в них. Для її розв'язання виконавцю потрібно застосувати отримані знання, або в ж вони з'являються ході вирішення проблеми [9, с. 43].

Ознайомившись із поглядами зарубіжних педагогів на метод проєктів, ми мусимо відзначити занадто широке розуміння сутності цього методу вітчизняними науковцями.

Поняття «проектування» увійшло до педагогічної термінології України в 70-ті роки ХХ століття завдяки В. Краєвському і за визначеннями науковців має декілька значень: текст документа (проекту концепції, стандарту освіти, програми); як сукупність заходів, об'єднаних однією програмою; як діяльність, спрямовану на створення (планування, конструювання) будь-якої системи, об'єкта чи моделі.

Українські науковці тлумачать значення проектування у навчанні по-різному. В. Сисоєва розглядає метод проектів як педагогічну технологію, яка дозволяє активно впроваджувати особистісно-орієнтований підхід у навчанні, а дитині ефективніше адаптуватися до нових умов, особливо зараз, коли інформатизація суспільства відбувається надто швидко [20, с. 74]. Н. Горобаха стверджує, що цей метод активізує різні види практичної діяльності дітей, зокрема, дослідної, праці та гри; який передбачає самостійне здобуття нових знань на основі закріплення та уточнення уже наявних, вправління у виробленні певних навичок та вмінь, вияв ставлення до природи та екологічно доцільної поведінки [4].

У основу методу проектів покладена ідея про спрямованість навчально-пізнавальної діяльності на результат, який виходить при вирішенні тієї або іншої практично чи теоретично значущої проблеми. Цей компонент стосується спроможності дітей не тільки сприймати, а й діяти, творити, втілювати в життя власні переконання, орієнтири духовної самореалізації особистості. Плануючи цілі проектної діяльності у екологічному вихованні, вихователь має враховувати, чи вони відповідають стандартам освіти, досяжні для дітей певної вікової категорії, конкретні й доступні для виконання дітьми, відповідають вимогам сучасності.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. На думку як американських, так і вітчизняних педагогів проектування можна і потрібно застосовувати навіть у роботі з дітьми дошкільного віку, адже вони здатні до праці як такої, що може приносити задоволення і результат. Така діяльність для них стає грою, яка привчатиме дошкільника до здійснення поставленої мети і набуття певних знань і умінь. Враховуючи відносно недавнє впровадження у практику закладів дошкільної освіти методу проектів, відкривається широке поле для розробки теорії проектування дітей дошкільного віку, тематики та оптимального керівництва ним.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ / REFERENCES

1. Богуш, А., Гавриш, Н. (2008). Методика ознайомлення дітей з довкіллям у дошкільному навчальному закладі. К.: Видавничий дім «Слово». (Bohush, A., Havrysh, N. (2008). Methods of acquainting children with the environment in a kindergarten. Kyiv: Publishing house "Slovo").
2. Веракса, М. Проектна діяльність у сучасному дошкільному навчальному закладі. Режим доступу: [irbis-nbuv.gov.ua / cgi-bin/irbis_nbuvcgiirbis_64.exe?](http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuvcgiirbis_64.exe?) (Veraksa, M. Project activity in the present kindergarten. Retrieved from: irbis-nbuv.gov.ua / cgi-bin/irbis_nbuvcgiirbis_64.exe?).
3. Горбуленко, Л. В., Святко, О. М. (2011). Тематичні проекти для дітей старшого дошкільного віку. Формування життєвої компетентності у дошкільника, Т. Л. Коршунова (упоряд.). Полтава: ПОІППО (Horbulemko, L. V., Sviatko, O. M. (2011). Thematic projects for older preschool children. In T. L. Korshunova (Comp.), Formation of life competence in a preschooler. Poltava: POIPPO).
4. Горобаха, Н. М. (2001). Виховання екологічної культури дітей. Рівне: Волинські обереги (Horopakha, N. M. (2001). Education of ecological culture of children. Rivne: Volyn charms).
5. Дроган, О. (1999). Методичні аспекти щодо вдосконалення екологічної освіти і виховання учнів. Рідна школа, 5, 28-29 (Drogan, O. (1999). Methodical aspects of improving environmental education and upbringing of students. Native school, 5. 28-29).

6. Екологічна енциклопедія (2008), А. В. Толстоухов (гол. ред.) та ін. К.: Центр екологічної освіти та інформації (Ecological encyclopedia (2008). A. V. Tolstoukhov (Ed.-in-chief) and oth. Kyiv: Center for Environmental Education and Information).
7. Інновації в довкіллі: програми, технології, проекти, ідеї, досвід (2010), Л. В. Калуська, М. В. Острошенко (авт.-упоряд.) К.: Мандрівець (Innovation in the environment: programs, technologies, projects, ideas, experience (2010). L. V. Kaluska, M. V. Ostroshchenko (Author-comp.). Kyiv: Mandrivets).
8. Кантор, К. (1971). О промышленном проектировании, дизайне и идее тотального проектирования. Научно-технический прогресс и искусство. (с. 124-128). М. (Kantor, K. (1971). About industrial design, design and the idea of total design. In Scientific and technological progress and art. (pp. 124-128). Moscow.
9. Килпатрик, У. Г. (1995). Метод проектов. Применение целевой установки в педагогическом процессе. Л.: Брокгауз–Эфрон. (Kilpatrick, W. G. (1995). Project method. Application of the target setting in the pedagogical process. Leningrad: Brokhaus–Efron).
10. Колесник, М. О. (2006). Форми, засоби та методи екологічного виховання учнів. Екологічний вісник, 3, 15-19. (Kolesnyk, M. O. (2006). Forms, means and methods of ecological education of students. Environmental Bulletin, 3, 15-19).
11. Кондратюк, С. М. (2014). Актуальні проблеми початкової освіти: психолого-педагогічні та методичні аспекти. Суми: Видавничо-виробниче підприємство «Мрія» (Kondratiuk, S. M. (2014). Actual problems of primary education: psychological-pedagogical and methodological aspects. Sumy: Publishing and Production Enterprise “Mriya”).
12. Кримський, С. Б. (2003). Проект і проектування у сучасній цивілізації. Метод проектів: традиції, перспективи, життєві результати, І. Г. Єрмаков (наук. кер.). К.: Департамент (Krymskiy, S. B. (2003). Design and engineering in modern civilization. In I. G. Yermakov (Sup.) Project method: traditions, perspectives, life results. Kyiv: Department).
13. Лисенко, Н. В. (2015). Еко-око: дошкільник пізнає світ природи. К.: Видавничий Дім «Слово» (Lysenko, N. V. (2015). Eko-eye: preschooler learns the world of nature. Kyiv: Publishing house “Slovo”).
14. Маршицька, В. (2001). Екологічні проекти. Дошкільне виховання, 5, 24-25 (Marshytska, V. (2001). Environmental projects. Preschool education, 5, 24-25).
15. Метод проектів у діяльності дошкільного закладу (2010), Л. А. Швайка (Уклад.). Харків: Вид. група «Основа» (The method of projects in the activities of the preschool institution (2010). L. A. Shvaika (Comp.). Kharkiv: Publishing group “Osnova”).
16. Плохий, З. П. (2010). Формуємо екологічну компетентність молодшого дошкільника. К. : Світич (Plokhii, Z. P. (2010). We form the younger preschooler’s ecological competence. Kyiv: Svitych).
17. Поддьяков, Н. (2001). Проектное обучение в педагогике. Брянск: Издательство БГПУ (Poddiakov, N. (2001). Project training in pedagogy. Briansk: Publishing house BSPU).
18. Пометун, О. М. (2005). Компетентнісний підхід – найважливіший орієнтир розвитку сучасної освіти. Рідна школа, 9, 60-65 (Pometun, O. M. (2005). Competence approach is the most important guideline for the development of modern education. Native school, 9, 60-65).
19. Буракова, Ю. Д. (2009). Проектні технології у дошкільному навчальному закладі. Харків: Вид. група «Основа» (Burakova, Yu. D. (2009). Kharkiv: Publishing group “Osnova”).
20. Сисоєва, С. О. (2002). Особистісно-орієнтовані педагогічні технології: метод проектів. Неперервна професійна освіта: теорія і практика, 1 (5), 73-78 (Sysoyeva, S. O. (2002). Personality-oriented pedagogical technologies: project method. Continuing professional education: theory and practice, 1 (5), 73-78).

Гаврило Е. И. Взгляды украинских и зарубежных педагогов на проектирование с детьми дошкольного возраста как метод экологического воспитания.

Статья посвящена определению роли и возможностей в экологическом воспитании детей относительно нового для дошкольного образования метода – проектированию.

Целью статьи является теоретический анализ проектной деятельности: ее определения, задачи, формы организации работы с детьми на основе взглядов украинских и зарубежных педагогов. Метод проектов признан ведущими украинскими педагогами (А. Беленькой, М. Вераксой, А. Богуш, А. Билан, М. Острошченко и др.) наиболее успешным в экологическом образовании для практического взаимодействия дошкольника с окружающим миром, для эффективного формирования не только знаний, но и развития познавательных возможностей и активной жизненной позиции детей дошкольного возраста. Учитывая задачи экологического воспитания детей, проектная деятельность позволяет эффективно направить личностные потребности ребенка на бережливое взаимодействие с природной средой, сформировать знания, умения и навыки её активного познания.

В статье рассмотрены различные дефиниции понятия «проект», и на их основании сделано определение проекта как метода дошкольного образования. Выделены задачи проектирования с детьми, условия их планирования, формы организации. Особое внимание уделено понятию воспитательного проекта. Организация образовательного процесса в рамках проектной деятельности включает в себя четко выделенные, хотя и условные, этапы.

Ключевые слова: проект, проектирование, экологическое воспитание, воспитательный проект, дети дошкольного возраста.

Navyro O. I. Views of Ukrainian and foreign teachers on a project activity with preschool children as a method of ecological education.

The article is devoted to defining the role and opportunities relatively new method for preschool education – the project activity in children's ecological education. The purpose of the article is a theoretical analysis of project activities: definition, tasks, forms of organization of work with children on the basis of views of Ukrainian and foreign teachers. The project method is recognized as the most successful in environmental education by leading Ukrainian teachers (H. Belienka, M. Veraksa, A. Bohush, O. Bilan, M. Ostroshchenko and others). Theoretical substantiation of the project method was carried out by well-known scientists V. Zviereva, A. Moiseyev, V. Lazariyev, G. Selevko, I. Sysoyeva, M. Potashnyk. Features of the use of the project method in the education of preschoolers are reflected in scientific papers by G. Vashchenko, M. Veraksa, T. Pirozhenko, O. Yevdokimova. Categorical features of the concept of "project" were investigated by S. Krymskyi, A. Moiseyev, Ye. Polat, O. Pometun and others. Given the task of children's environmental education project activities allow you to effectively direct the personal needs of the child for careful interaction with the natural environment, to form knowledge, skills and abilities of its active cognition.

The article considers various definitions of the term "project", and on the basis of them the definition of the project as a method of preschool education is made. The tasks of designing with children, conditions of their planning, forms of organization are allocated. Particular attention is paid to the concept of educational project. The organization of the educational process within the project activities includes clearly defined, albeit conditional stages: search, analytical, practical, presentation, control.

The role of this method is to be able to implement a personality-oriented approach in environmental education, every child is actively involved in activities, significantly increases the motivation to acquire knowledge, independence, skills.

Key words: project, designing, ecological education, educational project, preschool children.